

åtta underrubriker, åtta olika författare och följs dessutom av en större artikel om Guds kärlek och kärleken till Gud. Redogörelsen för kärlekens «dogmatik» är skriven av Konrad Stock, professor i systematisk teologi i Bonn som 2000 kom ut med den synnerligen intressanta boken *Gottes wahre Liebe*. I hans delartikel blir det tydligt hur forståelsen av kärleken i den kristna teologi hänger samman såväl med relationen mellan lag och nåd som trinitetsteologin, och hur den därigenom skiljer sig från t.ex. Kants och Platons kärleksbegrepp. Anders Nygrens skiljande mellan eros och agape ordnar Stock i den religionsfilosofiska avdelningen in under de försök att framställa kärleken som har fallit i den kantianska «klyftan», dvs. separationen mellan det teoretiska och det praktiska förnuftet. Därmed kommer kärleken att reduceras från en ontologiskt avgörande storhet till ett blott etiskt fenomen. Världsskeendet tolkas sedan Kant ofta enbart som en blind, evolutionär process, något som t.ex. den amerikanske pragmatisten C. S. Peirce vände sig emot genom att vilja återinföra tanken på en barmhärtig Gud inom ramen för en evolutionär metafysik. Stocks artiklar, liksom de andra, ger en synnerligen god och uppslagsrik orientering inom olika filosofiska, teologiska och andra vetenskapliga områden, en kringssyn som man saknar i verk som omfattar betydligt mer än fjorton och en halv spalt.

Som vanligt har jag enbart lovord för RGG. Här finns ett överflöd av intressanta artiklar om allt ifrån «Leib/Leib und Seele», «Liberaltheologie» och «Literatur und Religion» till «Mann», «Mission» och «Musik/Musikinstrumenten». Jag har tillgång till alla de större uppslagsverken från *Dictionnaire critique de théologie* till *Theologische Realenzyklopädie*. Skulle jag välja ett skulle jag välja detta.

Ola Sigurdson

Mia Lövheim: *Intersecting Identities: Young People, Religion and Interaction on the Internet. Teol.dr Diss. 290 sid. Teologiska Institutionen, Uppsala Universitet 2004.*

Religions sosiologen Mia Lövheim har skrivet en doktoravhandling om unge menneskers religionsdiskusjoner på Internett. Hun har fulgt 15 svenske 18–20 åringer i forskjellige diskusjonsgrupper om religion på et svensk nettsted som anonymiseres som «the Site». Lövheim setter seg som mål å analysere hvordan disse unge kvinner og menn konstruerer religiøse identiteter i forhold til den elektroniske samhandlingen i dette web-fellesskapet. Med denne studien ønsker hun så å videreutvikle teorier og begreper om

konstruksjon av religiøse identiteter i dagens senmoderne samfunn.

Hun finner de teoretiske fundamentene for sin studie i sosialkonstruksjonisme (Berger & Luckmann), diskursanalyse (Fairclough), sosial-semeiologi (Linderman), forståelse av internetbruk som «sirkulasjonsarenaer» med et bestemt «mulighetsrepertoar» (Slevin), og i studier av hvordan mennesker former identitet ved å konstruere religiøse «autobiografier» (Ammerman).

Lövheim var deltakende observatør på «the Site» i ett år, fra februar 2000 til februar 2001. Hun fulgte utvekslingen i åtte diskusjonsgrupper: «Followers of Jesus», «Fools of Faith», «Radical Belief», «Christianity & Sex», «Religious Forum», «Magi & Magicians», «Witches» Voices» og «Shamanism». Hun konsentrerte seg særlig om innleggene fra de 15 informantene, som hun også intervjuet og hentet inn dagbøker fra. To av de 15 hadde sin bakgrunn i Svenska kyrkan, tre i Missionskyrkan eller i Baptistkyrkan, tre var evangelisk tverrkirkelig orientert, fire forholdt seg til healing, indisk religiøsitet, parapsykologi eller Wicca, to bekjente seg til satanisme og hedenskap, mens en av disse 15 diskusjonsdeltakerne erklærte seg som ateist.

Alle 15 befant seg i overgangsfasen mellom skole og jobb eller videre studier. Diskusjonen om religion på nettet foregikk i en intens tid i deres liv, men varte for mange ikke så lenge. Lövheim er opptatt av fasene: Hva var informantenes intensjoner da de sluttet seg til «the Site», hvilke spenninger og motsetninger opplevde de under bruken, og hvilke erfaringer og hvilken endret praksis satt de igjen med da de forlot «the Site»?

Lövheim ser etter «points of intersection» i de unges konstruksjon av religiøs identitet. Det omfatter situasjoner med ressurser og restriksjoner som åpner muligheter og problemer for bruk av «the Site» som en sirkulasjonsarena, som initierer refleksivitetsprosesser der den religiøse autobiografi utfordres el. bekrefte. I slike skjæringspunkter utvikler den enkelte strategier for å håndtere utfordringene til sin religiøse identitet. Skjæringspunktene oppstår i samspill med mulighetsrepertoaret på nettet og betingelsene i livet utenfor «the Site».

De funn Lövheim gjør om unge svenskers «Intersecting Identities», er at:

- Bestemte tema og tilnærminger til religion dominerer diskusjonene på «the Site»
- Noen («insiders») kontrollerer diskusjonen
- Noen (jenter) begrenses av kommunikasjonsformen i web-gruppene
- Nesten alle informantene reduserer eller gir opp sin bruk av «the Site» i løpet av året
- Noen få har nytte av «the Site», men de fleste får ikke innfridd sine forventninger

Avhandlingens betydning ligger ikke minst i at den gir et inntak til å forstå hvordan unge mennesker i en formende fase av livet, kan ta Internett til hjelp i utformingen av sin religiøse identitet. Mia Lövheim benytter en kombinasjon av substansielle og funksjonelle forståelsesmåter av religion. Hun peker på den funksjon religion kan ha som ressurs i menneskers identitetskonstruksjon, som et system av mening som bidrar til å strukturere tilværelsen. Menneskelivet knyttes til en «hellig» eller «høyere» sfære. Lövheim definerer religion som diskurs. «A religious discourse seeks to define the meaning of the «sacred», and organize social life in relation to it, in a certain time and place» (s. 33).

De 15 er ikke representative for den religiøse geografi i Sverige. Bare to kjenner primær tilhørighet til majoritetskirken. Lövheims har med sitt utvalg av informanter ønsket å få fram variasjonen og kompleksiteten i det religiøse landskap. Avhandlingens funn må leses i lys av dette utvalget.

Mia Lövheim har sin forankring i det religionssoziologiske miljøet ved Teologiska institutionen, Uppsala Universitet. Det var her det internasjonale forskningsmiljøet om «Media, Religion, and Culture» hadde sitt utspring ti år tidligere. Hennes arbeid viderefører denne tverrfaglige forskningsinnsatsen inn i internettalderen.

Avhandlingen er også et bidrag til internettforskningen. Studien stiller spørsmål ved mulighetene til å forhandle identitetsposisjoner på Internett. Den får fram internettbruk som situert praksis, preget både under online betingelser, offline betingelser og individuelle betingelser. Lövheims undersøkelse viser at Internett ikke i seg selv endrer identitet og sosiale relasjoner, men gir rom for endringer både i religion og i enkeltmenneskers liv.

Mia Lövheim har gjort et godt stykke arbeid. Hun framviser en imponerende systematikk og struktur i behandlingen av teori og materiale. Samtidig fører hun en nyansert diskusjon og evner å få fram en så «thick description» som menneskers religiøsitet krever.

Den største svakheten er etter min mening hennes begrepsapparat for å gripe Internett som kommunikasjons- og medieform. Her er hun upresis og unøyaktig. Men dette er heller ingen avhandling i medie- og kommunikasjonsvitenskap. Lövheim går høyt ut på banen, for å si det i fotballsjargong, om betydningen diskusjonene på Internett kan ha for identitetsformingen. Gjennom avhandlingen gjør hun gradvis retrett og ender med realistisk moderate synspunkter på nettets rolle. Det er i seg et bra tegn på vitenskapelig evne, å kunne justere sine antakelser i lys av grundig arbeid både med teori og levende materiale.

Knut Lundby

Jason D. Slone: *Theological Incorrectness. Why Religious People Believe What They Shouldn't*, vi–ix; 3–156 sid. Oxford University Press, Oxford and New York 2004.

Varför tror och handlar religiösa människor på annat sätt än de borde i förhållande till sin övertygelse? Varför är religiösa människor rasister? Varför ber religiösa människor för att just deras fotbollslag ska vinna? Insikten att folk har teologiskt inkorrekta idéer och handlar på teologiskt inkorrekt sätt har uppenbarligen väckt D. Jason Slones nyfikenhet och han har tagit sig före att skriva en bok om detta.

De första två kapitlen i boken handlar om hur studier bedrivits av orsaker till religionens existens och av deras funktion. En poäng Slone gör, är att studier av religion «inifrån» inte räcker ty sådana speglar mer tron hos den undersökande personen än de finner faktiska orsaker. Han förespråkar därför lågmält men ihärdigt vikten av vad han kallar «vetenskapliga studier av religion». I kapitel tre vill Slone visa att sådana vetenskapliga studier som handlar om mänsklig kognition är bäst på att förstå religiöst beteende. Vi övertolkar omvärlden i fråga om agentskap; vi uppfattar agenter där det inte finns sådana, men aldrig det omvända, eftersom det är fördelaktigt för oss att chansa i den riktningen. Religiöst tänkande är ett utslag av denna förkärlek att se agenter. De övernaturliga agenter som enligt Slone utgör hörnpelaren i all religion, fyller ett tomrum i fråga om handlande och kausalitet. Dessa övernaturliga agenter är lätta att se och minnas eftersom de överraskar och på så sätt är intressanta.

Slone beskriver i kapitel fyra, fem och sex hur några av kognitionsvetenskapens upptäckter om mänskligt beteende kan förklara några till synes märkliga företeelser i världsreligionerna. I kapitel fyra handlar det om mysteriet med Buddha. Mysteriet består i att Buddha ska ha lämnat det mänskliga livet. Trots detta kan Buddha vördas och hans hjälp kan påräknas, alltså måste Buddha samtidigt på något sätt vara närvarande. Detta är inte svårt att förstå utifrån normalt kognitivt beteende. Experiment visar att barn enkelt skiljer mellan en rättas biologiska död när den äts upp av en katt och rättans psykologiska «överlevnad» när den kan vara förtretad över katten som åt upp den. På liknande sätt visar kognitionsforskning hur det är möjligt att uppfatta exempelvis «buddhahet» i diverse föremål. Om vi vet att urin förvarats i ett kärl är vi obenägna att använda det som dryckeskärl, även om en omsorgsfull rengöring genomförs. Den ursprungliga orenheten finns kvar. På samma sätt kan positiv «smitta» erfaras i exempelvis bilder av Buddha.